



Мирослав ОТКОВИЧ

*Народний художник України
директор Львівського філіалу
ННДРЦ України*

ЛЬВІВСЬКИЙ ФІЛІАЛ НАЦІОНАЛЬНОГО НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО РЕСТАВРАЦІЙНОГО ЦЕНТРУ УКРАЇНИ

Землі Галичини на зламі двох століть – XIX і XX – були ареною військових змагань, революцій, запеклої боротьби за національне визволення, територіальну означеність мову та писемність.

Яких тільки кольорів на прапорах не бачили тоді в Галичині, і кожен із пришельців ніс у своїх задумах загарбницькі ідеї, в яких посягання на мистецькі скарби були не на останньому місці. Саме в ті часи виникли і сформувалися, можливо як противага і захист національних інтересів, такі значимі інституції, як: Наукове Товариство ім. Т. Г. Шевченка, “Просвіта”, Національний музей у Львові, музей “Туцупщина” в Коломиї, “Бойківщина” в Самборі. Ці осередки національної культури були не тільки місцем, де нагромаджувалися зразки мистецьких творів та інших раритетів, а насамперед місцем, яке гуртувало передову інтелігенцію і де започатковувалися справи, які мали в подальшому велике значення для національної культури.

На кінець XIX століття, через велике зацікавлення культурним життям народів, які жили в межах Австрійської імперії, створювалися установи із його вивчення та формування наукового середовища. Найбільшим та найпрофесійнішим із цих об’єднань було “Коло консерваторів старожитностей в Галичині” з “тронами” реставраторів в Кракові та Львові. В це об’єднання входили відомі польські та українські діячі культури та дослідники: Володимир та Войцех Дідушицькі, Ізидор Шараневич, Антоній Петрушевич. Проводились регулярні з’їзди для обговорення проблем збереження та реставрації тво-

рів мистецтва. За матеріалами з’їздів систематично видавалися “Річники”.

У цій галузі бракувало знань, досвіду, матеріалів, а найважливіше – не було сформовано принципів завдань і системних підходів до організації практично нової професії. На той час переважали пізнавальні, теоретичні аспекти вчених-дослідників, а практична робота над збереженням відчутно відставала. Науково-мистецькі інституції краю в своїх працях щораз більше висловлювали тривогу з такого становища і шукали виходу з нього. Але це стало можливим лише при створенні установи, яка б практично займалася цими проблемами, а саме організацією музею. На овиді духовного та культурного життя краю з’явилася постать молодого львівського митрополита Андрея Шептицького. Серед широких зацікавлень науками і Красними мистецтвами, мистецтво іконопису стало для нього основним захопленням, що переросло у створення Національного музею у Львові. Відкриття музею підсумувало працю дослідників кінця XIX ст. і відкривало нові можливості для науковців в галузі вивчення національного мистецтва XX століття. Проте, бурхливий початок цього століття не тільки не захолював, але й не створив сприятливих умов та можливостей масштабніше займатися розбудовою культурних інституцій, а планомірній роботі із зберігання та порятунку мистецьких пам’яток тим паче. Лише особа Митрополита Андрея, його високий духовний авторитет в Галичині та в тодішніх державах, дозволив вберегти для нащадків все те, що надбали попередники і що знайшло виражен-

ня у науково-мистецькій діяльності Національного музею.

В післявоєнний час, а йдеться про другу світову війну, пройшло багато змін. Змінено назви музеїв та збірок, які розформували і передали різним інституціям; створювалися нові форми роботи музеїв, де не стало вже місця для активної музейної роботи старим кадрам. “Недалекими” новоспеченими музейниками навіть було поширено гасло про те, що передове радянське мистецтво не потребує консервації і реставрації. Зрозуміло, що такі тенденції не сприяли дальшому розвитку консерваційно-реставраційної справи. На багато років одне з найцінніших зібрань духовної та матеріальної культури було ізольоване від активного вивчення і планомірної роботи з його збереження у Вірменському соборі. В штаті музею, як і в інших музеях Львова, в ці часи було передбачено посаду лише одного реставратора. Такий стан тривав аж до кінця 70-х років минулого століття, коли справа консервації та реставрації знову почала поволі відроджуватися у тих формах роботи, які мала львівська школа реставрації.

Так виникли міжобласні реставраційні майстерні (МОМ), які в основному займалися питаннями реставрації архітектурної спадщини, але в силу обставин були змушені звертати увагу і на реставрацію ікон та станкового малярства. Пізніше ці майстерні переросли у інститут “Укрзахідпроектреставрація”.

Під керівництвом Володимира Овсійчука щораз більшу та значиму роботу проводили реставратори Львівської картинної галереї. В колишньому Національному музеї, а після війни у Львівському державному музеї українського образотворчого мистецтва, працював реставратором Петро Лінинський – великий ентузіаст колекціонерства. Після його звільнення до музею на посаду художника-реставратора приходить Мирослав Откович. В цей же час в картинну галерею приходить для роботи реставратором Володимир Мокрій. Ці роки характерні черговим потягом молодих випускників художніх навчальних закладів до співпраці з музеями. До міжобласних майстерень після закінчення навчання в інституті влаштовуються Ярослав Мовчан, Степан Труш, до колишнього національного – Павло Петрушак, в картинну галерею – Лілія Волкова, Лариса Разінкова та багато інших молодих працівників. У Львівському музеї образотворчого мистецтва знову організовується майстерня з реставрації творів іконопису, олійного малярства, а також створюється майстерня реставрації паперу та графіки, в якій починає працювати Вадим Волков. Робиться спроба заново відродити дух консерваційно-реставраційної справи, який був затрачений внаслідок нових сус-

пільно-політичних відносин у післявоєнній Україні. Потрібно було докласти багато зусиль, аби справа консервації та реставрації знову стала предметом ширшого зацікавлення серед інтелігенції. Першими успіхами було розширення штатів реставраторів у музеях, відновлення їхнього статусу та налагодження контактів із колегами Росії, Білорусії, Польщі, Литви, Латвії. Львівські реставратори почали брати участь в конференціях в Москві, Ленінграді, Вільнюсі. В Україні вся справа з реставрації музейних колекцій була зосереджена в Державних науково-дослідних реставраційних майстернях Міністерства культури. В кінці 70-х на поч. 80-х років посилилися контакти із Всесоюзним науково-дослідним інститутом реставрації в Москві, який був головною інституцією в державі з вироблення нових методик і пошуку нових технологій та матеріалів. Проте всі реставраційні заклади тодішніх союзних республік йшли у фарватері Москви і вся інформація, яка формувалась там пізніше, надходила на периферію. Таким чином, було сформовано вертикаль, яка все-таки зіграла свою позитивну роль, і до кінця існування тодішньої держави справа реставрації творів мистецтва могла конкурувати з європейськими лідерами. Однак, через деякий час, ми відчули хибність такої ситуації через те, що вся науково-дослідна діяльність була зосереджена в центрі, а ми були виконавцями практичних робіт і апробаторами нових методів. Незважаючи на непрямі контакти, ми все ж таки змогли налагодити в Україні належний рівень реставраційних робіт.

В 70-х роках минулого століття щораз більше ставало зрозумілим, що тільки зусиллями музейних реставраторів вже не вдасться забезпечити високий рівень консерваційно-реставраційних робіт та охопити профілактичною роботою нові музейні експозиції, які створювалися в Івано-Франківську, Луцьку, Тернополі, Дрогобичі та в інших містах України. Потрібно було створювати таку установу, яка могла б акумулювати найкращий досвід та методи практичної і організаційної роботи. Ця установа мала б підняти справу вивчення, реставрації та зберігання пам'яток мистецтва на інший рівень, орієнтуючись на кращі світові реставраційні центри.

На початку 80-х років ідея створення нових установ була зматеріалізована постановою тодішнього ЦК партії та Кабінету міністрів СРСР у вигляді трьох філіалів, а саме у Львові, Одесі та Харкові. Цю постанову, за існуючою тоді субординацією, було продубльовано в Києві, і вже у грудні 1983 року у Львові розпочалася робота Львівського філіалу Державних науково-дослідних реставраційних майстерень Міністерства культури України. Цю роботу Міністерство культури довірило мені. На той

час я вже володів певним професійним та організа-торським досвідом.

Почалися дні на перший погляд майже безперспективної роботи. Не було приміщень, обладнання та найнеобхідніших речей. Було хіба що велике бажання створити організацію нового типу, бо називалися ми тоді науково-дослідними майстернями Міністерства культури України. Найпершою необхідністю було створення концепції нової установи і вмонтування її діяльності у вже сформовані музейні відносини. Йшлося про те, аби нова установа не була ще однією майстернею, які існували в музеях. Нашим найважливішим завданням було впровадження нових технологій та методів роботи, пошук власних технологій, які дозволили б працювати над реставрацією найбільш цінних та унікальних мистецьких творів. Вже у квітні 1984 року було проведено першу науково-реставраційну Раду. На Раді було задекларовано наші наміри, які схвально сприйнялися її членами: Павлом Жолтовським, Вірою Свенціцькою, Інною Дорофієнко, Борисом Возницьким, Ігорем Кудином, Володимиром Вуйциком, Василем Отковичем, Анатолієм Ромейком, Петром Зозуляком, Миколою Якібчуком. Суть наших намірів полягала у планомірному вивченні стану зберігання мистецьких творів у фондах музеїв Західного регіону України, планування першочерговості профілактичних та консерваційних заходів, відбір найбільш зруйнованих і цінних експонатів для роботи у філіалі, впровадження нових прогресивних матеріалів та методів роботи, глибоке вивчення матеріальної структури біологами, біохіміками та хіміками матеріалів, з яких виготовлені експонати, нові форми документування роботи. Та найбільш значимим явищем у початках нашої присутності в регіоні були наші стосунки із музеями Західної України. Така співпраця дала добрі результати. За декілька років ми змогли провести реставрацію великої групи творів ікономалювання для Івано-Франківського художнього музею, що дало можливість відкрити там одну з кращих експозицій. З поїздок до Рівненського краєзнавчого музею було привезено десятки ікон, серед яких виявлено шедеври українського національного мистецтва. Це насамперед ікона “Богородиця Одигітрія” XIII ст. з Успенської церкви села Дорогобуж, “Христос-Учитель” XV ст. із Цепцевич, “Царські ворота” із села Клесів та інші.

Це була не просто робота над їх консервацією та реставрацією, а глибоке вивчення матеріальної структури, і найважливіше це те, що мистецтвознавчі дослідження дали початок великій темі “Волинська школа іконопису”. Ця тема спровокувала низку наукових конференцій, які стали традиційними

і дали ряд фундаментальних досліджень, що докорінно змінили уяву мистецтвознавців про мистецтво ікономалювання на Волинських землях.

Окремою сторінкою в роботі філіалу є співпраця з Івано-Франківським художнім музеєм, яка триває вже 25 років. Першим нашим замовником на виконання реставраційних робіт був саме цей музей. Тодішній директор музею Микола Якібчук разом з нашими співробітниками зреалізував велику програму практичних робіт, які стали основою сучасної експозиції музею. Зараз ця співпраця продовжується з новим директором цього музею Михайлом Дейнегою. Найбільшим нашим партнером за останні десять років став Національний музей у Львові імені А. Шептицького. Протягом останніх 35-ти років і моє життя тісно пов’язане із музеєм, в якому я починав свою діяльність як реставратор, а в 2001 – 2003 роках працював директором цієї установи. Мені разом із співробітниками філіалу пощастило зреалізувати два великих проекти, які мріяли здійснити багато наших попередників. Це реставрація іконостаса із церкви Воздвиження Чесного Хреста із монастиря Скит Манявський, який з часом прибрав назву Богородчанський іконостас за місцем його останнього перебування, та перемістити фонди давнього мистецтва із приміщення Вірменської церкви у нові приміщення.

Для працівників філіалу виконання таких великих за об’ємами та трудозатратами робіт було серйозним випробуванням. Період виконання цих проектів супроводжувався великою увагою до нашої роботи громадськості та преси. Давалися неоднозначні оцінки, інколи суперечливі і навіть недоброчливі. Особливо дошкуляли мені, як керівнику робіт. Ми все це розуміли і ставилися до таких оцінок спокійно, адже ми робили роботу, на яку громадськість чекала десятки років, і яка мала надзвичайну вагу для національної культури в майбутньому. Варто сказати ще про те, що переміщення великої групи ікон в нові приміщення – це завжди складна технологічна проблема і подеколи важко зрозуміти нефахівцям логічність дій виконавців.

Можна було спостерігати різну поведінку людей в ці дні. Хтось робив собі піар-компанію на цій темі як захисник національної культури, інших дратувало те, що десь зачіпалися їхні інтереси до освоєння території навколо Вірменської церкви, а ще інші просто вважали, що це мали би бути роботи якихось незвичних масштабів, а не просто перемістити ікони та інші експонати з одного приміщення в інше. Але потрібно пам’ятати, що передувало початку робіт.

Директор музею Василь Откович в ті роки

енергійно впроваджував нові форми роботи в музейництві. Ефективно працювала вчена Рада музею, що давало можливість діяльної співпраці музею з іншими науковими інституціями та громадськістю. Для вирішення проблеми порятунку фондів творів давнього мистецтва, які розміщувалися у Вірменській церкві, було створено Наглядову раду. Адміністрація музею тісно співпрацювала з працівниками філіалу в період вироблення програми переносу. До роботи запрошувалися кращі знавці в галузі технологій ікономалювання та методів фондowego збереження таких експонатів. Окрім наших львів'ян, а це Володимир Вуйчик, Дмитро Крвавич, Володимир Овсійчук, Микола Багіг, Борис Возницький, Василь Откович, Мирослав Откович, Ярослав Мовчан, Володимир Мокрій, були запрошені Людмила Міляєва, Іван Головатюк із Києва та один із найвідоміших фахівців у цій галузі в Європі – Войцех Курпик із Варшави. Внаслідок численних зустрічей і дискусій врешті-решт було прийнято програму переміщення фондів іконопису, дерев'яної поліхромованої скульптури та різьби. Цю багаторічну роботу ми виконали спільно з працівниками Національного музею у Львові. Таким чином завершилася тривала історія однієї із найбільших збірок давнього мистецтва, яка тривожила громадськість Львова та й усієї України протягом другої половини ХХ століття.

З початком роботи філіалу, а тепер це Львівський філіал Національного науково-дослідного реставраційного центру України, основним завданням, окрім професійної діяльності – було формування колективу професіоналів та однодумців, для яких реставрація творів давнього мистецтва стала справою їхнього життя. З перших днів на роботу у філіал із Національного музею переходить Галина Климчук, яка працювала у відділі давнього мистецтва. Згодом приходять Надія Скрентович та Ніна Присяжна. До роботи у філіалі вони працювали у міжобласних реставраційних майстернях, а потім в інституті “Укрзахідпроектреставрація” і мали значний досвід роботи. Трохи пізніше починають працювати Лідія Сойка, Людмила Павлишин та Зоряна Откович. Це були перші науковці та реставратори, які зуміли за короткий час організувати роботу так, аби задекларовані завдання виконувалися. Саме цією невеликою командою, до якої приєдналися ще художники-реставратори Борис Іванів, Федір Судук та лаборант Володимир Кунтий, вдалося виконати перші масштабні роботи з реставрації творів іконопису.

Наші працівники брали участь у всіх великих заходах (конференціях, виставках, стажуваннях), які проводилися у Москві Всесоюзним науково-до-

слідним інститутом реставрації; конференціях та виставках, які влаштовувала наша головна установа у Києві. У 1988 році, до п'ятиріччя діяльності Львівського філіалу, ми організували виставку виконаних робіт та науково-практичну конференцію. З того часу нами здійснено шість великих виставок, на яких фахівці філіалу звітували перед громадськістю за виконану роботу. Серед них були дві знакові виставки, насамперед – це виставка одного шедевру, в 1991 році, після завершення реставрації ікони XIII століття “Богородиця Одигітрія” із Дорогобужа на Рівненщині. Під час роботи виставки, яку відвідали десятки тисяч львів'ян та гостей Львова, було проведено Міжнародну конференцію “Богородиця в духовному житті українського народу”, в якій взяли участь Ромуальд Біскупський (Польща), Василь Пуцко (Росія), Януш Смаза (Польща); українські вчені: Людмила Міляєва, Віра Свенціцька, Григорій Логвин, Василь Откович, Ігор Мицько та багато інших. У 1991 році цю ж виставку ми представили у Києві під час роботи Першого світового конгресу українців. Цим проектом показали високий рівень реставраційної науки та практики в Україні і Львівської школи зокрема.

Маючи в доробку філіалу значну кількість врятованих творів мистецтва, я все частіше почав роздумувати над тим, хто буде надалі реалізовувати завдання, які виникають із задекларованих нами намірів. Потрібна була школа із системною освітою замість реставраторів-практиків. Це уявлялося як передача досвідченими реставраторами своїх знань молодому поколінню, що було можливим тільки в умовах навчального закладу. Порадившись в колі однодумців з цього питання, а саме: ректором Академії мистецтв Еммануїлом Миськом, директором училища декоративно-ужиткового мистецтва ім. І. Труша Богданом Коцаєм, директором Національного музею у Львові Василем Отковичем та генеральним директором Національного науково-дослідного реставраційного центру України Іваном Головатюком, ми вирішили відкрити відділ реставрації творів живопису та поліхромної скульптури у львівському Державному училищі декоративного і ужиткового мистецтва ім. І. Труша. З філіалу на роботу туди перейшов один із ведучих наших реставраторів Борис Іванів, з яким ми разом напрацювали перший навчальний план і вже пізніше достосували його до навчальних планів училища.

На сьогодні випускниками Державного коледжу декоративного і ужиткового мистецтва ім. І. Труша (таку назву він отримав в роки Незалежності) та Львівської Національної академії мистецтв, укомплектовано склад співробітників нашої устано-

ви, а також інших музеїв та реставраційних організацій у Львові та Західному регіоні України. Це молоді люди з ґрунтовними знаннями історії мистецтва та інших дисциплін, які вони вивчали в навчальних закладах, та насамперед – це фахівці із практичної роботи над порятунком творів мистецтва.

Створенням школи реставрації в Західному регіоні України ми виконали свою основну місію на майбутнє (яку задекларували ще при створенні філіалу), що передбачала підготовку фахівців для всебічного техніко-технологічного та мистецтвознавчого вивчення творів мистецтва, їх реставрації та організації, правильного зберігання. Сьогодні можемо впевнено говорити, що гостроту проблеми, яка стояла впродовж минулого століття в музейництві, а йшлося про переведення роботи з порятунку творів мистецтва в плановану щоденну роботу, вдалося нейтралізувати.

Завдяки новим можливостям, які ми отримали в кадровому напрямку, можемо говорити про те, що наша реставрація, як галузь культури, має підстави конкурувати з іншими регіонами України, а також країнами зарубіжжя. Структурно Львівський філіал Національного науково-дослідного реставраційного центру України має два відділи: відділ наукових досліджень та відділ науково-дослідної реставрації, а також службу забезпечення діяльності філіалу та адміністрацію, яка керує і організовує роботу та планує перспективи на майбутнє.

Нам вдалося побудувати роботу так, щоб працівники двох відділів працювали разом над твором мистецтва в режимі реального часу, а не виконанням досліджень тоді, коли вони не мають практичного застосування в роботі.

Відділ наукових досліджень очолює Тарас Откович, який окрім адміністративних завдань організовує дослідницьку та видавничу діяльність у філіалі. Ним вперше у реставраційній практиці було застосовано цифрові технології фіксації стану експонатів та перебігу консерваційно-реставраційних робіт. Це дало значний резерв економії коштів, які йшли на фотофіксацію і яких постійно не вистачало, а найважливіше – вдалося суттєво зменшити трудозатрати при виконанні роботи, а також перейти на збір інформації та зберіганні її на комп'ютерних дисках і відтворенні всіх видів документації в електронному паспорті.

На основі матеріалів, зібраних в процесі реставраційних та наукових досліджень, ми формуємо зміст нашого інформаційного бюлетеня, який виходить впродовж 8-и років. Започаткування такого видання було вкрай необхідним, адже в Україні немає більше жодного часопису з питань реставрації, який

би виходив регулярно. Виходячи із наших статутних завдань, а це консервація та реставрація найбільш значимих для культури України об'єктів та пошук і впровадження в практичну роботу нових технологій, працівники відділу наукових досліджень доволі успішно виконують ці завдання. Оленою Козак, біохіміком філіалу, було розроблено і впроваджено в практику роботи реставраторів ряд нових матеріалів та методик. Насамперед – це розкриття малярських творів від пізніших перемалювань, і, особливо, робота зі звільнення їх від застарілих профілактичних заклеюк. Нас завжди хвилювало таке становище і нарешті ця проблема була вирішена нашими фахівцями. Ми відмовились від традиційних методів механічної обробки старих профзаклеюк, натомість застосували біохімічні методи, які майже без втрат дозволяють розкрити оригінальний живопис.

Ще однією розробкою в реставрації стало зміцнення деструктивної деревини основи ікон та поліхромованої скульптури. До застосування наших методик деревину зміцнювали за допомогою таких синтетичних полімерів як співполімер бутілметакрилату та ксилолу, поліуретанові, епоксидні і поліефірні смоли та ще деякі речовини, які в переважній своїй більшості, не дають очікуваного ефекту, а крім того, є шкідливими для реставратора й оточуючого середовища. Обробка ними нівелювала всі хімічні і фізичні властивості деревини та перетворювала її в доповнюючий компонент новоутвореної синтетичної сполуки.

Біолог філіалу Галина Осьмак, заступник директора з наукової роботи, активізувала пошук нових та модернізацію вже відомих методів боротьби з біодеструкторами, які руйнують структуру матеріалів, що приводить до їх знищення. Із небуття повернено багато методів, які широко використовувалися у минулому в народних промислах і побуті для захисту предметів матеріальної культури від дії біодеструкторів.

Орієнтація на давні методи захисту від дії таких відомих шкідників як жук-точильник, пліснява, різновиди молі та їх сучасна інтерпретація, є перспективними в застосуванні при консервації та зберіганні творів мистецтва. Вони не поступаються своїми антисептичними властивостями перед синтезованими хімічними сполуками і, подекуди, мають більш пролонговану дію.

Нові розробки наших науковців мають велике практичне значення для роботи виконавців реставраційної роботи. Насамперед, вони можуть працювати без громіздких систем вентиляції повітря у виробничих приміщеннях і обходитися загальноприйнятими засобами. Застосовувані матеріали не

токсичні, не мають залишкової дії, що дуже важливо для майбутнього збереження мистецького твору, а також не мають негативного впливу на навколишнє середовище. Методи роботи з новими матеріалами є легкодоступними, але вимагають від виконавців робіт додаткових знань з біохімії, біології, хімії та фізики. Маємо всі підстави вважати, що наші дослідження та впровадження їх результатів у практичну роботу мають велику перспективу на майбутнє.

Відділ науково-дослідної реставрації (керівник Мирослава Білецька) виконує весь великий обсяг практичної роботи з консервації та реставрації творів мистецтва. Художники-реставратори, які працюють у відділі, є тими працівниками, на яких працює весь колектив філіалу, забезпечуючи їх науково-дослідною роботою, фотофізичними дослідженнями, матеріалами для роботи та створенням належних умов праці. Натомість, вони є кінцевою ланкою в технологічному ланцюжку, який увінчує роботу нашого колективу.

Вже з перших днів практичної роботи над реставрацією творів мистецтва працівниками нашого філіалу задекларовано високі стандарти роботи: всебічне вивчення експонату та підготовка програми на реставрацію, прискіпливе документування процесів роботи і найважливіше – дотримання процесів роботи і технологічної дисципліни.

Львівський філіал Національного науково-дослідного реставраційного центру України є однією із установ Міністерства культури і туризму України, та безпосередньо підпорядкований головній організації у Києві, є її структурним підрозділом. Нас пов'язує, окрім статутних відносин, тісна співпраця в галузі реставрації та консервації творів мистецтва, проведення конференцій, круглих столів, науково-реставраційних Рад та навчання кадрів. В останні роки головну організацію очолює Генеральний директор Національного науково-дослідного реставраційного центру України Світлана Стрельнікова, яка є добрим менеджером і організатором роботи установи. У всіх напрямках діяльності Центру досягнуто значних успіхів, але дошкуляє і стримує розвиток нашої установи брак приміщень для нормальної організації роботи щодо розгортання технологічного ланцюжка, що значно покращило б якість роботи та збільшило б її об'єми. Бракує приміщень і у Львівському філіалі, що також не сприяє розвитку організації. Така ситуація породжує проблеми, яких і так надзвичайно багато.

В контексті 25-ти річної діяльності Львівського філіалу Національного науково-дослідного реставраційного центру України ми оцінюємо зроблене і визначаємо наші завдання на майбутнє. Чи викона-

ли ми задекларовані чверть століття тому наміри, чи зуміли ми допомогти музейним закладам Західного регіону України вберегти надбання культури і мистецтва? Напевне відповідь буде ствердною... Тисячі врятованих шедеврів свідчать про це. Серед них є мистецькі об'єкти, без яких історія мистецтва України була б набагато скромнішою. Це насамперед велика група ікон XIII-XVII століть для музеїв Рівного, Луцька, Володимира-Волинського, Острога, Івано-Франківська, Тернополя, Дрогобича, Жовкви, Рогатина, Луганська, Донецька, Одеси і насамперед рідного Львова.

Створення у навчальних закладах відділу та кафедри для навчання художників-реставраторів дає нам впевненість в кадровому забезпеченні. Видання нашого "Бюлетеня" (інформаційних випусків) та інших видань є значним вкладом в культурний інформаційний простір України. За оцінками фахівців обрана нами стратегія консервації та реставрації значимих та великоформатних об'єктів мистецької спадщини має майбутнє і дозволить вберегти їх для нащадків. Це іконостас XVII-XVIII століття із монастиря Скит Манявський (пізніша назва Богородчанський), іконостас XVIII століття із Прилбич, родинного села Митрополита Андрея Шептицького, іконостас XVII-XVIII століття із церкви села Гумнисько, де парохом був світоч української культури – Маркіян Шашкевич, іконостас XVII століття із церкви Святої Трійці в місті Жовква, реставрація стінопису в каплиці церкви Христа – Чоловіколюбця в Жовкві та церкві Св. Миколая в Золочеві, іконостасу роботи Юрія Новосельського в Кракові. В процесі підготовки до виконання робіт великий вістар із села Скелівка для Львівської Національної галереї мистецтв. Такі великомасштабні роботи потребують уваги від держави і відповідно створення морального поля для представників нашої професії, які допомагають утверджуватись нашій державі в світовому культурному просторі.

За час, що пройшов від дня створення нашої установи, в нас працювало багато працівників, які в силу обставин змінили місце роботи, але сьогодні я хочу щиро подякувати всім, хто спричинився до розвитку нашої організації, а тим самим і до порятунку творів мистецтва. Особлива подяка тим, хто працює зараз і яким суджено перенести наші традиції далі в майбутні десятиліття і врятувати для нашої національної культури ще безліч шедеврів мистецтва.